

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

КОШУРНИКОВ ЮРІЙ ВАДИМОВИЧ

УДК 342.9 (477)

**ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК СПОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2024

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор

Саблук Сергій Анатолійович,

Науково-дослідний інститут публічного права,
провідний науковий співробітник

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України

Курило Володимир Іванович,

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
завідувач кафедри адміністративного та фінансового права

кандидат юридичних наук, доцент

Сокурєнко Олена Анатоліївна,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,
доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Захист відбудеться «25» жовтня 2024 року о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «23» вересня 2024 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. У реаліях сьогодення публічне адміністрування є одним з ключових елементів забезпечення належного функціонування сучасної, демократичної та соціально спрямованої держави. За його допомогою створюються умови для ефективного управління суспільними справами, реалізації політики держави та надання адміністративних послуг населенню. Зазначене засвідчує, що через публічне адміністрування держава здійснює свої функції, зокрема щодо забезпечення та реалізації прав і свобод громадян у різних сферах суспільного життя. Крім того, воно створює механізми, через які громадяни можуть брати участь в управлінні державою, а також контролювати діяльність урядових органів. Одним з інструментів, за допомогою якого забезпечується ефективно та прозоре публічне адміністрування, є електронне урядування.

У зв'язку з неспинним розвитком технологій, електронне урядування слугує одним із сучасних способів оптимізації публічного адміністрування, адже воно значно спрощує комунікацію між державою і громадянами та підвищує ефективність адміністративних процесів. Використання цифрових технологій в управлінні дозволяє зменшити бюрократію, скоротити час на вирішення адміністративних питань і полегшити доступ до державних послуг, а також сприяє підвищенню прозорості процесів ухвалення рішень і забезпечує більшу підзвітність державних органів перед суспільством. Електронне урядування допомагає уніфікувати управлінські процедури в межах державного органу, а також надає громадянам можливість відстежувати перебіг вирішення їхніх питань в онлайн режимі.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Окремі проблемні аспекти, пов'язані із впровадженням електронного урядування в публічне управління, у своїх наукових працях розглядали: О. М. Андрєєва, І. В. Бовсунівська, В. А. Боклаг, О. Г. Бондар, Ю. В. Віхорт, О. М. Вольська, Ю. В. Гаруст, Є. А. Гетьман, О. В. Декалюк, А. М. Детюк, О. В. Джафарова, О. С. Дніпров, В. М. Дрешпак, І. М. Доманецька, О. Н. Євтушенко, Г. І. Жекало, М. Я. Заяць, О. Ф. Кобзар, С. І. Крук, В. І. Курило, К. М. Куркова, Л. І. Луценко-Миськів, О. Ю. Лялюк, А. А. Манжула, Г. Ф. Мартинюк, Н. Ю. Мельничук, А. В. Мерзляк, В. Ю. Оксінь, І. Є. Погребняк, Ю. Ю. Ряховська, С. А. Саблук, А. І. Семенченко, В. С. Сірко, Є. Ю. Соболюк, О. А. Сокурєнко, О. М. Соловійова, Л. В. Сорока, О. В. Федусенко, С. А. Чукут, Р. В. Шаповал, Ю. П. Шаров, С. О. Шатрава та багато інших. Водночас, попри значний теоретичний доробок, у науковій літературі недостатньо опрацьованим є дослідження впровадження електронного урядування в публічне адміністрування.

Таким чином, наявність низки прогалин і недоліків правових та організаційних засад впровадження електронного урядування в публічне адміністрування, а також відсутність комплексних монографічних досліджень, присвячених вказаній проблематиці, обумовлюють актуальність і своєчасність проведення теоретичного дослідження, присвяченого вивченню адміністративно-правових аспектів електронного урядування як способу організації публічного управління.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження узгоджується з положеннями Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р; Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року №386-р; Концепції розвитку електронного урядування в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета та завдання дослідження *Мета* дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб спираючись на аналіз наукових поглядів учених, норм чинного законодавства та практики його реалізації, розкрити адміністративно-правові аспекти електронного урядування як способу організації публічного управління, а також на основі узагальнення позитивного вітчизняного й зарубіжного досвіду, надати обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення організаційних та правових засад впровадження електронного урядування в публічне управління.

Досягнення поставленої мети зумовлює потребу у вирішенні таких *завдань*:

- розкрити генезис становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління;
- удосконалити визначення поняття та з'ясувати зміст публічного управління як сфери впровадження електронного урядування;
- висвітлити сутність адміністративно-правового механізму впровадження електронного урядування в публічне управління;
- встановити коло нормативно-правових актів, які регулюють питання впровадження електронного урядування в публічне управління;
- виокремити особливості впровадження електронного урядування під час надання адміністративних послуг громадянам;
- з'ясувати значення впровадження електронного урядування в організації внутрішньосистемного документообігу;
- схарактеризувати організацію міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування;
- узагальнити зарубіжний досвід запровадження електронного урядування в публічне управління та опрацювати можливості його адаптації до національної правової системи;
- опрацювати основні напрями розроблення адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі впровадження електронного урядування у сферу публічного управління в Україні.

Предметом дослідження є електронне урядування як спосіб організації публічного управління: адміністративно-правовий аспект.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційної роботи становить сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких дало змогу комплексно підійти до виконання завдань дисертації. Так, використання *історико-правового* методу надало можливість розкрити генезис становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління (підрозділ 1.1). Для того, щоб удосконалити визначення поняття та з'ясувати зміст публічного управління як сфери впровадження електронного урядування (підрозділ 1.2), було використано *логіко-семантичний* метод. *Структурно-логічний* та *системно-функціональний* методи застосовано з метою з'ясування сутності адміністративно-правового механізму впровадження електронного урядування в публічне управління (підрозділ 1.3). Метод *документального аналізу*, а також *аналітичний* метод застосовано з метою встановлення кола нормативно-правових актів, які регулюють питання впровадження електронного урядування в публічне управління (підрозділ 1.4); узагальнення особливостей впровадження електронного урядування під час надання адміністративних послуг громадянам (підрозділ 2.1); з'ясування значення впровадження електронного урядування в організації внутрішньосистемного документообігу (підрозділ 2.2); характеристики організації міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування (підрозділ 2.3). Щоб узагальнити зарубіжний досвід запровадження електронного урядування в публічне управління та опрацювати можливості його адаптації до національної правової системи було використано *порівняльно-правовий* метод (підрозділ 3.1). Запропонувати основні напрями розроблення адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик (підрозділ 3.2) вдалося завдяки методам *моделювання* та *прогнозування*.

Нормативно-правовим підґрунтям дослідження є Конституція України, ратифіковані у встановленому порядку міжнародні договори та угоди, а також низка законодавчих і підзаконних актів, які регулюють питання впровадження електронного урядування в публічне управління.

Науково-теоретичне підґрунтя становлять праці фахівців з галузі адміністративного права, а також інших галузевих дисциплін, зокрема теорії держави та права, теорії управління, соціології, психології, філософії тощо.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять періодичні видання, статистичні матеріали тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першою спробою комплексно, на монографічному рівні розкрити адміністративно-правові аспекти електронного урядування як способу організації публічного управління, а також на основі узагальнення позитивного вітчизняного й зарубіжного досвіду опрацювати напрями вдосконалення організаційних і правових засад впровадження електронного урядування у сферу публічного управління України. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

уперше:

– здійснено періодизацію генези становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління, на підставі чого зазначено, що відповідний процес все ще триває, адже ця категорія постійно трансформується, переосмислюється законодавцем і науковцями, набуваючи нових та більш досконалих моделей практичної реалізації, а отже, її кінцевим результатом має стати буквальне запровадження «держави в смартфоні», а також інших інноваційних технічних рішень, які дозволять усім і кожному взаємодіяти з державою швидко, безперервно та з будь-якої точки світу;

– обґрунтовано, що організація міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування передбачає: 1) цифрову інтеграцію баз даних; 2) автоматизацію адміністративних процесів; 3) уніфікацію інформаційних стандартів, у межах якої державні органи мають використовувати єдині стандарти обробки та передачі інформації, що забезпечує сумісність різних систем; 4) створення онлайн платформ для забезпечення ефективної взаємодії; 5) забезпечення захисту інформації, а також кібербезпеки з метою захисту персональних даних під час обміну інформацією між державними установами; 6) здійснення контролю та моніторингу;

вдосконалено:

– теоретичний підхід щодо визначення поняття «адміністративно-правовий механізм впровадження електронного урядування в публічне управління», а також перелік його структурних елементів, до яких належать: об'єкт; суб'єкти впровадження електронного урядування; адміністративно-правові норми; правові принципи; адміністративно-правові засоби, способи й заходи;

– обґрунтування наукової думки про те, що для адаптації досвіду США до національної правової системи України необхідно розробити національну Стратегію електронного урядування, яка б урахувала специфіку публічного управління, наявні інфраструктурні можливості та правову базу української держави, причому, як і в США, така Стратегія має включати механізми підвищення ефективності та скорочення бюрократичних процедур через цифровізацію процесів у сфері публічного управління;

– зміст поняття адміністративних послуг, яким запропоновано вважати акт реалізації суб'єктами публічної влади (органами держави та місцевого самоврядування) покладених на них публічних функцій, які вони здійснюють за ініціативи фізичних або юридичних осіб, та результатом яких є виникнення, зміна і припинення правовідносин адміністративно-правового характеру;

дістало подальшого розвитку:

– теза стосовно того, що запровадження електронного урядування дозволяє зробити процеси у сфері публічного управління більш відкритими для громадян, адже доступ до публічної інформації з використанням електронних сервісів підвищує довіру людей до влади та забезпечує тотальну підзвітність і підконтрольність роботи органів держави й місцевого самоврядування перед громадськістю, яка може в режимі реального часу перевіряти стан розгляду відповідних питань або реалізації послуг;

– розуміння поняття «міжнародні стандарти щодо впровадження електронного урядування в публічне управління», яким запропоновано розуміти систему загальноновизнаних принципів, норм і рекомендацій, встановлених міжнародними організаціями, що регулюють процеси інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність державних органів з метою підвищення прозорості, ефективності й доступності публічних послуг для громадян;

– наукова думка стосовно важливості та необхідності впровадження електронного урядування в організацію внутрішньосистемного документообігу, адже це дозволяє: по-перше, зменшити «паперове» навантаження у сфері публічного управління; по-друге, знизити витрати на матеріально-технічне забезпечення (закупівля паперу, обслуговування принтерів тощо); по-третє, покращити оперативність надання послуг населенню;

– обґрунтування наукової думки про те, що в умовах сьогодення стан нормативно-правового регулювання питання впровадження електронного урядування в публічне управління слід оцінювати неоднозначно, адже, з одного боку, наявним є досить широкий перелік нормативно-правових актів різної юридичної сили, які регулюють окремі питання досліджуваного інституту, а з іншого – прослідковується непослідовність дій законодавця в цьому напрямі, що призводить до дублювання окремих положень, а отже, може спричинити виникнення правових колізій у майбутньому.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції використовуються та можуть бути використані в:

– *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для проведення подальших теоретико-правових досліджень, присвячених дослідженню проблем впровадження електронного урядування у сферу публічного управління (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій сфері* – для вдосконалення наявних і розроблення нових нормативно-правових актів різної юридичної сили, норми яких спрямовані на регулювання впровадження електронного урядування у сферу публічного управління;

– *правозастосовній сфері* – з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів, які відповідають за впровадження електронного урядування у сферу публічного управління;

– *освітньому процесі* – під час підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Теорія і методологія публічного управління та адміністрування», «Публічне адміністрування» тощо.

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблематики та відповідні висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.); «Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 22–23 вересня 2021 р.); «Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування» (м. Київ, 16–17 березня 2022 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 209 сторінок. Список використаних джерел містить 199 найменувань на 22 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, його мету й задачі, розкрито наукову новизну отриманих результатів, теоретичне і практичне значення роботи, наведено відомості про апробацію результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Загальна характеристика електронного урядування як способу організації публічного управління» містить чотири підрозділи.

У підрозділі 1.1 *«Генезис становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління»* обґрунтовано, що електронне урядування почало зароджуватись в Україні з моменту набуття статусу незалежної держави.

Констатовано, що протягом 90-х років ХХ століття відбувся перший етап становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління. Він проходив в умовах розбудови незалежності України та запровадження глибокого, багатовекторного процесу національної інформатизації. Як такого явища «електронне урядування» на той момент ще не існувало, однак у межах першого етапу було закладено правові й організаційні основи технологічно-цифрової трансформації всього сектору публічного управління.

Акцентовано увагу на тому, що саме в період з 2003-го до 2016 року відбувається перша поява та нормативне закріплення поняття «електронне урядування», а також розкривається його значення. На законодавчому рівні встановлюються особливості й цілі вказаної категорії, а також уточнюються сфери її запровадження, обґрунтовуються технічні, правові та соціальні основи реалізації електронного урядування

Здійснено аналіз низки нормативних документів законодавчого та підзаконного характеру, на основі чого зазначено, що з 2016 року електронне урядування утверджується як невід'ємний та основоположний напрям трансформації діяльності сфери публічного управління. Зауважено, що в реаліях сьогодення воно усвідомлюється одним з ключових чинників забезпечення та організації публічного управління в Україні та всьому світі.

Встановлено, що процес розвитку електронного урядування все ще триває, адже ця категорія постійно трансформується, переосмислюється законодавцем і науковцями, набуваючи нових та більш досконаліх моделей практичної реалізації. Її кінцевим результатом має стати буквальне запровадження «держави в смартфоні», а також інших інноваційних технічних рішень, які дозволять усім і кожному взаємодіяти з державою швидко, безперервно та з будь-якої точки світу.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та зміст публічного управління як сфери впровадження електронного урядування»* розкрито загальнотеоретичний зміст поняття

«публічне управління». Проведений аналіз дав змогу обґрунтувати, що загальними ознаками публічного управління є такі: широка за змістом категорія, яка об'єднує: 1) науку, яка вивчає закономірності роботи державно-владного сектору та місцевого самоврядування; 2) діяльність спеціально уповноважених державою суб'єктів з вирішення публічних завдань і виконання відповідних функцій. З'ясовано, що зміст публічного управління полягає в тому, що, по-перше, це цілісна, самостійна сфера суспільно-правових відносин, які виникають між органами публічної влади з питань виконання покладених на них завдань і функцій; по-друге, суб'єктний склад публічного управління складають державні органи й органи місцевого самоврядування, які виконують суспільно важливі, життєво необхідні функції зі створення та підтримки правового порядку на всій території країни; по-третє, основна мета діяльності суб'єктів публічного управління – це забезпечення населення держави якісними публічними послугами та виконання інших дій із забезпечення законних інтересів фізичних та юридичних осіб і безперешкодної реалізації ними наданих їм суб'єктивних прав у повному обсязі; по-четверте, публічне управління ґрунтується на спеціальній групі засад, серед яких: принцип гуманізму та людиноцентризму, прозорості виконання публічних функцій, відповідальності публічних органів перед населенням держави, законності й верховенства права, обґрунтованості рішень і дій, доступності публічних послуг тощо.

Встановлено, що публічне управління – це широка сфера суспільно-правових відносин, які виникають унаслідок діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування під час виконання ними суспільно важливих, життєво необхідних, визначених законодавством функцій і завдань на території всієї держави та/або кожного окремого регіону, з метою забезпечення та реалізації законних прав, свобод й інтересів фізичних та юридичних осіб.

Наголошено на тому, що електронне урядування прямо впливає на ефективність і результативність сфери публічного управління. Здійснено аналіз норм чинного законодавства та правозастосовної практики, на основі чого відмічено, що зміст публічного управління як сфери впровадження електронного урядування розкривається в такому: а) передбачає вдосконалення внутрішньоорганізаційних процесів, що виникають у межах органів державної влади; б) забезпечує розвиток оперативності комунікації з громадянами України; в) підвищує інклюзивність публічного управління; г) забезпечує прозорість і законність надання публічних послуг і виконання державних функцій.

Зауважено, що запровадження електронного урядування дозволяє зробити процеси у сфері публічного управління більш відкритими для громадян. Доступ до публічної інформації з використанням електронних сервісів підвищує довіру людей до влади. Крім того, впровадження новітніх інформаційних систем забезпечує тотальну підзвітність і підконтрольність роботи органів держави та місцевого самоврядування перед громадськістю, яка може в режимі реального часу перевіряти стан розгляду відповідних питань або реалізації послуг.

У підрозділі 1.3 «Адміністративно-правовий механізм впровадження електронного урядування в публічне управління» на підставі аналізу наукових поглядів вчених встановлено, що механізмом варто вважати структуровану, активно

функціонуючу систему, що складається із самостійних елементів, які в сукупності формують новий об'єкт з унікальними функціями. Наголошено, що специфіка механізму залежить від сфери його застосування.

Розкрито наукові погляди вчених стосовно тлумачення понять «правовий механізм» та «адміністративно-правовий механізм», на основі чого сформульовано авторське визначення поняття «адміністративно-правового механізму впровадження електронного урядування в публічне управління». Аргументовано, що елементами такого механізму є: об'єкт; суб'єкти впровадження електронного урядування; адміністративно-правові норми; правові принципи; адміністративно-правові засоби, способи та заходи.

Доведено, що хоча переважна більшість науковців не виокремлюють об'єкт як елемент адміністративно-правового механізму, втім він має важливе значення, адже показує, на що саме спрямовано безпосередню дію такого механізму. У досліджуваному випадку об'єктом є суспільні відносини, пов'язані з процесом впровадження у сферу публічного управління електронного урядування. Їх специфіка прямо пов'язана зі змістом останньої категорії. Наголошено, що електронне урядування – це концепція функціонування сфери публічного управління, яка консолідує в собі три взаємопов'язані напрями: 1) комплексну автоматизацію роботи суб'єктів публічної влади; 2) забезпечення електронного сервісу; 3) розбудову національної інформаційної системи.

Обґрунтовано, що впровадження електронного урядування вимагає формування ефективної нормативної бази, визначення векторів державної політики, координації діяльності органів публічної влади, а також низку інших дій, які не може бути проведено якимось конкретним органом або посадовою особою, через що потребує комбінування їх повноважень.

З'ясовано, що адміністративно-правові норми в механізмі впровадження електронного урядування в публічне управління є критично важливими, найбільш базовими частками права, що містять правила та інструкції, згідно з якими відбувається впорядкування відповідних суспільно-правових відносини. Встановлено, що від точності формулювань цих норм залежить ефективність юридичної координації суспільних зв'язків та їх практична реалізація. Крім того, саме в них набувають закріплення права й обов'язки суб'єктів процесу впровадження електронного урядування.

Акцентовано увагу на тому, що принципи є вихідними положеннями, базовими ідеями та переконаннями суспільства про право, його соціальну роль, призначення юридичного регулювання тощо. Вони (принципи) пронизують юридичну матерію та слугують рушійним елементом для існування будь-якого правового явища, зокрема адміністративно-правового механізму впровадження електронного урядування.

Підкреслено, що саме наведені вище елементи найбільш змістовно та повно характеризують практичний зміст і призначення всього адміністративно-правового механізму впровадження електронного урядування в публічне управління. З огляду на зазначене, важливим завданням законодавця є розвиток і забезпечення належного функціонування кожного з виокремлених елементів, що зрештою позитивно вплине на весь процес впровадження електронного урядування в публічне управління.

У підрозділі 1.4 «Нормативно-правові акти, які регулюють питання впровадження електронного урядування в публічне управління» обґрунтовано важливість здійснення якісного та всебічного регулювання суспільних відносин, які виникають з приводу впровадження електронного урядування в публічне управління.

Схарактеризовано норми Конституції України як Основного Закону держави. Проведений аналіз засвідчив, що саме норми Конституції лежать в основі правового регулювання всіх суспільно-правових відносин, які виникають в аспекті впровадження електронного урядування у сферу публічного управління

Здійснено аналіз низки міжнародних нормативних документів (угод, конвенцій, договорів тощо), які були ратифіковані Україною у встановленому законом порядку. Зазначено, що міжнародні документи закріплюють міжнародні стандарти організації електронного урядування, визначають питання міжнародної взаємодії щодо трансформації національного інформаційно-технологічного сектору, а також регламентують супутні питання, наприклад, основи кібербезпеки.

Зазначено, що законодавчі акти України, положення яких регулюють усю сферу публічного управління, визначають: у якій саме частині останньої електронне врядування буде доцільне для впровадження, яким результатам сприятиме, та на якій ресурсно-правовій базі функціонуватиме. Що ж стосується підзаконних документів, то вони розкривають сутність електронного урядування, модель і порядок реалізації його окремих складових у певних сферах суспільного життя.

Наголошено, що в умовах сьогодення стан нормативно-правового регулювання питання впровадження електронного урядування в публічне управління слід оцінити неоднозначно, адже, з одного боку, наявний досить широкий перелік нормативно-правових актів, які регулюють окремі питання досліджуваного інституту, а з іншого – прослідковується непослідовність дій законодавця в цьому напрямі, що призводить до дублювання окремих положень, а отже, може спричинити виникнення правових колізій у майбутньому.

Розділ 2 «Напрями адміністративно-правового механізму впровадження електронного урядування в публічне управління» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Особливості впровадження електронного урядування під час надання адміністративних послуг громадянам» доведено, що одним з головних напрямів електронного урядування є розвиток сервісної складової роботи органів державної влади й місцевого самоврядування. Він передусім передбачає автоматизацію та технологічну актуалізацію процесу надання громадянам адміністративних послуг. З'ясовано, що специфіка впровадження електронного урядування в цій частині публічного управління суттєво пов'язана зі змістом власне категорії «адміністративна послуга».

Встановлено, що адміністративні послуги – це акт реалізації суб'єктами публічної влади (органами держави та місцевого самоврядування) покладених на них публічних функцій, які вони реалізують за ініціативою фізичних або юридичних осіб, та результатом яких є виникнення, зміна та припинення правовідносин адміністративно-правового характеру. Аргументовано, що ці послуги характеризуються такими особливостями: 1) слугують актом реалізації публічно-державних функцій, спрямованих на забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також їх

законних інтересів у всіх сферах суспільно-правових відносин; 2) мають заявний характер, тобто ініціатива надання адміністративних послуг виходить від суб'єкта, який потребує вирішення відповідного питання з боку держави чи органів місцевого самоврядування та виконання на його користь певних публічно-правових дій; 3) адміністративні послуги реалізуються в суворо встановленому законодавством порядку і мають заздалегідь визначений юридичний результат у вигляді виникнення, зміни, припинення правовідносин; 4) послуги надаються безконфліктно, адже не передбачають зіткнення публічних і приватних інтересів.

Зауважено, що впровадження електронного урядування під час реалізації адміністративних послуг громадянам пов'язане з низкою особливостей: по-перше, диференціюється порядок надання адміністративних послуг на загальний процес, а також електронний, який відбувається за допомогою державних інформаційно-технологічних систем, правовий статус яких встановлено спеціальними нормативно-правовими актами; по-друге, надання адміністративних послуг у межах електронного урядування передбачає спеціальний порядок обробки та захисту інформації, регламентований Законом України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах»; по-третє, електронне урядування надає можливість комбінувати адміністративні послуги та надавати їх в сукупності з метою реалізації законних інтересів громадян у конкретній сфері, прикладом чого є електронна послуга «е-Підприємець». Остання охоплює декілька однотипних адміністративних послуг, надання яких у комплексі спрощує початок і легалізацію підприємницької діяльності.

У підрозділі 2.2 «Електронне урядування в організації внутрішньосистемного документообігу» розкрито загальнотеоретичні підходи до визначення категорії «документ», на підставі чого зауважено, що це матеріальне джерело зберігання інформації, яке дає можливість її встановлювати, одержувати й поширювати.

Аргументовано, що внутрішньосистемний документообіг у сфері публічного управління – це сукупність внутрішніх управлінських процесів та операцій в діяльності суб'єктів публічного управління (органів держави та місцевого самоврядування), що спрямовані на роботу з документами, які створюються, надходять, направляються іншим суб'єктам і містять службову або іншу інформацію. Підкреслено, що впровадження електронного урядування в організацію внутрішньосистемного документообігу суб'єктів публічного управління значно підвищує ефективність та якість процесів й операцій обробки документації.

Здійснено аналіз чинного законодавства, норми якого спрямовані на регулювання питання документообігу в межах діяльності різних суб'єктів надання адміністративних послуг громадянам.

Зазначено, що важливим позитивним аспектом електронного урядування в організації внутрішньосистемного документообігу є те, що він забезпечує здійснення контролю за станом виконання управлінських дій та прийняття рішень у межах певного органу державної влади. Цифровізація процесу контролю дає змогу проводити перевірку діяльності уповноважених суб'єктів у реальному часі, контролюючи більшою мірою власне процес публічної діяльності, а не поведінку посадових осіб.

Констатовано, що впровадження електронного урядування в організацію внутрішньосистемного документообігу на рівні публічного управління передбачає розширення можливостей інтеграції суб'єктів публічної влади в єдиний інформаційний простір органів влади та формування єдиного інформаційного простору для взаємодії та обміну інформацією.

У підрозділі 2.3 «*Організація міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування*» доведено, що електронне урядування має важливе значення не лише з точки зору надання адміністративних послуг громадянам, а також організації внутрішньосистемного документообігу, воно також відіграє важливу роль в організації та забезпеченні міжвідомчої взаємодії.

Проаналізовано наукові погляди вчених стосовно змісту понять «взаємодія» та «міжвідомча взаємодія». Зазначене дало змогу констатувати, що міжвідомча взаємодія – це процес співпраці й обміну інформацією між різними державними органами та установами з метою забезпечення ефективного виконання їхніх функцій, реалізації спільних завдань і прийняття узгоджених рішень. Така взаємодія спрямована на підвищення злагодженості дій між відомствами для досягнення державних і суспільних цілей, забезпечуючи комплексний підхід до вирішення питань державного управління. З'ясовано, що значення цієї взаємодії полягає в тому, що вона: по-перше, передбачає узгодження дій різних органів влади для досягнення спільних цілей; по-друге, зменшує випадки дублювання функцій між різними інституціями, що дозволяє уникнути суперечностей у роботі відомств; по-третє, сприяє більш оперативному вирішенню питань, що належать до компетенції різних органів державної влади; по-четверте, вона означена інтеграцією даних і ресурсів, наявних у розпорядженні різних відомств; по-п'яте, підвищує ефективність адміністративних процесів та покращує якість надання послуг громадянам і бізнесу.

Зауважено, що міжвідомча взаємодія має складний і багатоаспектний характер, саме тому важливим завданням законодавця є забезпечення її оптимізації, досягти чого вбачається можливим шляхом використання електронного урядування. Підкреслено, що основною метою такого підходу є підвищення ефективності, прозорості й оперативності в обміні інформацією та ресурсами між різними інституціями.

Доведено, що організація міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування передбачає: 1) цифрову інтеграцію баз даних; 2) автоматизацію адміністративних процесів; 3) уніфікацію інформаційних стандартів, у межах якої державні органи мають використовувати єдині стандарти обробки та передачі інформації, що забезпечує сумісність різних систем; 4) створення онлайн платформ для забезпечення ефективної взаємодії; 5) забезпечення захисту інформації, а також кібербезпеки з метою захисту персональних даних під час обміну інформацією між державними установами; 6) здійснення контролю та моніторингу.

З'ясовано, що цифрова інтеграція баз даних у контексті міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування передбачає створення єдиного інформаційного простору, у якому різні державні установи можуть обмінюватися даними без необхідності фізичного перенесення документів або звертання до кількох органів. Така інтеграція дозволяє спростити та прискорити доступ до інформації, що вже зібрана в

межах різних відомств, зменшуючи дублювання даних і витрати на повторне їх збирання.

Акцентовано увагу на тому, що автоматизація дозволяє зменшити кількість помилок, спричинених людським фактором, оскільки рішення приймаються на основі запрограмованих алгоритмів і чітких критеріїв. Це сприяє підвищенню прозорості й об'єктивності адміністративних процедур, адже усувається суб'єктивний вплив державних службовців на перебіг процесу. Завдяки цьому знижується рівень корупційних ризиків і покращується якість послуг, які надаються громадянам та бізнесу. Також автоматизація дозволяє об'єднувати інформаційні системи різних відомств, створюючи єдину інфраструктуру для обміну інформацією.

Констатовано, що кібербезпека в контексті міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування передбачає впровадження систем захисту інформаційних ресурсів державних органів від кібератак, несанкціонованого доступу та витоку даних. Оскільки електронне урядування базується на активному використанні цифрових технологій та обміні значною кількістю чутливої інформації, гарантування її безпеки стає ключовим завданням. Це означає, що всі електронні системи повинні бути захищені від загроз ззовні, включаючи хакерські атаки, шкідливе програмне забезпечення та спроби порушити роботу інформаційних систем.

У підсумку узагальнено, що електронне урядування суттєво змінює підхід до забезпечення ефективної та якісної міжвідомчої взаємодії, що зрештою позитивним чином впливає на роботу державних інституцій, а також якість та ефективність виконання ними публічних завдань і функцій.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення впровадження електронного урядування в публічне управління в Україні» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід запровадження електронного урядування в публічне управління та можливості його адаптації до національної правової системи» акцентовано увагу на тому, що запровадження електронного урядування в публічне управління є особливо важливим для країн Європи та світу, оскільки воно сприяє модернізації державних інституцій та підвищенню ефективності надання послуг громадянам. Європейські країни прагнуть відповідати сучасним викликам, що включають глобалізацію, зростання цифрової економіки та потреби в оперативному управлінні державою. Електронне урядування дає можливість автоматизувати процеси управління, скоротити бюрократію та забезпечити швидший доступ до державних послуг через онлайн платформи, що особливо актуально в умовах сучасної діджиталізації. Для країн Європи важливим аспектом є також забезпечення прозорості та підзвітності державних органів перед громадянами. Це ключовий принцип демократичного врядування, який підтримується на рівні Європейського Союзу через впровадження стандартів інформаційної відкритості.

На підставі вивчення досвіду Сполучених Штатів Америки встановлено, що для його впровадження в національну правову систему України слід урахувати кілька важливих аспектів. По-перше, необхідно розробити національну Стратегію електронного урядування, яка б ураховувала специфіку публічного управління, наявні інфраструктурні можливості та правову базу. Як і в США, стратегія повинна охоплювати механізми підвищення ефективності та скорочення бюрократичних

процедур через цифровізацію процесів. По-друге, слід визначити пріоритетні напрями цифровізації публічних послуг, які мають найбільший вплив на громадян, зокрема спрощення доступу до державних послуг через онлайн платформи й електронні реєстри.

Розглянуто досвід Сінгапуру, зокрема з'ясовано, що в цій країні наявна досить ефективна система оцінювання якості й ефективності впровадження електронного урядування в публічне управління. Такими показниками є: кількість послуг, доступних онлайн; рейтинги схвалення в опитуваннях тощо.

Узагальнено досвід низки європейських країни, зокрема Німеччини, Франції, Естонії та Польщі, на основі чого констатовано прогресивність дій законодавців цих країн у напрямі інтеграції електронного урядування в публічне управління. Визначено найбільш позитивний зарубіжний досвід, який можливо та необхідно впровадити в українські правові реалії.

У підрозділі 3.2 *«Основні напрями розроблення адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик»* наголошено, що комплексне впровадження електронного урядування в публічне управління вимагає побудови належного адміністративно-правового регулювання досліджуваної сфери з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик.

Розкрито наукові погляди вчених щодо розуміння поняття «стандарт», особливу увагу приділено змісту цієї категорії саме з правової точки зору. Встановлено, що в праві стандарт – це закріплена в положеннях чинного законодавства норма або правило, яке визначає мінімальні вимоги, критерії або зразки поведінки, процесів, послуг чи продуктів, що підлягають виконанню або застосуванню в процесі реалізації якоїсь діяльності (виготовлення продукції, надання послуг тощо). Констатовано, що стандарти мають забезпечувати впорядкування правових відносин, їх стабільність і передбачуваність, а також відповідність правовим принципам, зокрема верховенству права, законності, справедливості, доцільності тощо.

Проаналізовано низку теоретичних підходів науковців до розуміння категорії «міжнародний стандарт», на основі чого обґрунтовано, що міжнародні стандарти щодо впровадження електронного урядування в публічне управління – це система загальноновизнаних принципів, норм і рекомендацій, встановлених міжнародними організаціями, що регулюють процеси інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність державних органів з метою підвищення прозорості, ефективності й доступності публічних послуг для громадян.

Акцентовано увагу на тому, що значення міжнародних стандартів щодо впровадження електронного урядування в публічне управління полягає в такому: по-перше, забезпечують відкритий доступ до публічної інформації, що дозволяє знизити рівень корупції та підвищити довіру громадян до державних інституцій; по-друге, сприяють уніфікації підходів до електронного урядування на міжнародному рівні, що дозволяє різним державам інтегрувати свої системи для ефективної співпраці й обміну даними; по-третє, забезпечують дотримання вимог до захисту персональних даних, конфіденційності й інформаційної безпеки, забезпечуючи надійний захист прав громадян у цифровому середовищі; по-четверте, вони спрямовані на спрощення та

оптимізацію надання публічних послуг, роблячи їх доступнішими для всіх верств населення, включно з вразливими групами; по-п'яте, використання інформаційних технологій відповідно до міжнародних стандартів підвищує оперативність і продуктивність публічного управління, скорочуючи бюрократію та витрати на адміністрування; по-шосте, підтримують інтеграцію новітніх технологій і сприяють інноваціям у сфері державного управління, адаптуючи його до викликів та потреб сучасного цифрового суспільства.

Здійснено аналіз низки міжнародних нормативних документів, зокрема рекомендацій і хартій, у яких закріплено окремі міжнародні стандарти у сфері електронного урядування та здійснення публічного управління. На основі зазначеного констатовано, що запровадження міжнародних стандартів у досліджуваній сфері суспільного життя дозволяє провідним державам світу створити ефективні системи електронного урядування, що відповідають сучасним вимогам, сприяють сталому розвитку та демократизації в галузі публічного управління.

Спираючись на аналіз наукових поглядів учених, норм чинного національного законодавства, а також положень низки міжнародних документів, визначено основні напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягало в тому, щоб розкрити адміністративно-правові аспекти електронного урядування як способу організації публічного управління, а також на основі узагальнення позитивного вітчизняного й зарубіжного досвіду опрацювати напрями вдосконалення організаційних і правових засад впровадження електронного урядування в публічне управління. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових висновків, основні з них такі:

1. Обґрунтовано, що генезис становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління відбувався протягом сучасної історії незалежності нашої країни та передбачав три етапи: 1) 1990–2003 роки – започаткування процесу інформатизації суверенної України, затвердження основ удосконалення сектору публічної влади за рахунок активного використання новітніх цифрових та інформаційних технологій, закладення засад змісту й сутності категорії «електронне урядування»; 2) 2003–2016 роки – поява та нормативне закріплення поняття «електронне урядування», розкриття його значення, встановлення особливостей і цілей цієї категорії, а також уточнення сфери її запровадження, обґрунтування технічних, правових і соціальних основ реалізації електронного урядування; 3) 2016 р. – донині – утвердження електронного урядування як невід'ємного й основоположного напрямку трансформації діяльності сфери публічного управління, створення та запровадження різноманітних моделей і форм електронного урядування в контексті надання адміністративних послуг, соціального забезпечення тощо.

2. Встановлено, що публічне управління – це широка сфера суспільно-правових відносин, які виникають унаслідок діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування під час виконання ними суспільно важливих, життєво необхідних, визначених законодавством функцій і завдань на території всієї держави та/або кожного окремого регіону, з метою забезпечення та реалізації законних прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб. Акцентовано увагу на тому, що зміст публічного управління як сфери впровадження електронного урядування розкривається в такому: а) передбачає вдосконалення внутрішньоорганізаційних процесів, що виникають у межах органів державної влади; б) забезпечує розвиток оперативності комунікації з громадянами України; в) підвищує інклюзивність публічного управління; г) забезпечує прозорість і законність надання публічних послуг та виконання державних функцій.

3. Адміністративно-правовим механізмом впровадження електронного урядування в публічне управління визнано сукупність спеціальних адміністративно-правових засобів, способів і заходів, зокрема директивного, владно-примусового характеру, дія яких спрямована на організацію та впорядкування суспільно-правових відносин, які виникають у сфері діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування з питань впровадження в їх роботу системи електронного урядування. Встановлено, що структурними елементами цього механізму є: об'єкт; суб'єкти впровадження електронного урядування; адміністративно-правові норми; правові принципи; адміністративно-правові засоби, способи та заходи.

4. Аргументовано, що в сучасних правових реаліях до нормативно-правових актів, які регулюють питання впровадження електронного урядування в публічне управління, належать: 1) Конституція України – Основний закон, на засадах якого ґрунтується правове регулювання всіх суспільно-правових відносин, які виникають у контексті впровадження електронного урядування у сферу публічного управління; 2) міжнародні нормативно-правові акти (угоди, конвенції, договори), ратифіковані Україною, – нормативно-правові акти, які визначають міжнародні стандарти організації електронного урядування, міжнародної взаємодії з питань трансформації національного інформаційно-технологічного сектору, а також регламентують супутні питання, наприклад, основи кібербезпеки; 3) законодавчі акти України, положення яких регулюють порядок роботи всієї сфери публічного управління та визначають, у якій саме частині останньої електронне урядування буде доцільне для впровадження, яким результатам сприятиме та на якій ресурсно-правовій базі функціонуватиме; 4) підзаконні нормативні документи, які визначають сутність електронного урядування, модель і порядок реалізації його окремих складових у певних сферах суспільного життя.

5. Доведено, що впровадження електронного урядування під час надання адміністративних послуг громадянам означене такими особливостями: по-перше, диференціюється порядок надання адміністративних послуг на загальний процес, а також електронний, який відбувається за допомогою державних інформаційно-технологічних систем, правовий статус яких встановлено спеціальними нормативно-правовими актами; по-друге, надання адміністративних послуг у межах електронного урядування передбачає спеціальний порядок обробки та захисту

інформації, регламентований Законом України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах»; по-третє, електронне врядування дає змогу комбінувати адміністративні послуги та надавати їх у сукупності з метою реалізації законних інтересів громадян у конкретній сфері, прикладом чого є електронна послуга «e-Підприємець». Остання охоплює декілька однотипних адміністративних послуг, надання яких у комплексі спрощує початок і легалізацію підприємницької діяльності.

6. Доведено значущість впровадження електронного урядування в організацію внутрішньосистемного документообігу суб'єктів сфери публічного управління, адже це підвищує прозорість, ефективність, якість, швидкість їх діяльності. Зазначене обумовлено такими ключовими аспектами: по-перше, електронне урядування зумовлює здійснення документообігу цілком в електронному форматі з використанням різноманітних інформаційних-телекомунікаційних систем, які полегшують і прискорюють порядок створення, обробки та передачі документів всередині управлінських систем органів влади й місцевого самоврядування; по-друге, перехід до електронного документообігу значно підвищує рівень захисту інформації від втрати й підробок, адже створення та передача документів відбувається за допомогою спеціальних технологічних засобів ідентифікації, таких як електронна печатка та підпис; по-третє, технологізація внутрішньосистемного документообігу зумовлює розвиток управлінського контролю та моніторингу за здійсненням управлінських дій і прийняття рішень, що відбувається автоматизовано з використанням електронних систем та закладених у них індикаторів; по-четверте, впровадження електронного урядування в організацію внутрішньосистемного документообігу на рівні публічного управління передбачає розширення можливостей інтеграції суб'єктів публічної влади в єдиний інформаційний простір органів влади та формування єдиного інформаційного простору для взаємодії та обміну інформацією.

7. Встановлено, що міжвідомча взаємодія – це процес співпраці й обміну інформацією між різними державними органами та установами з метою забезпечення ефективного виконання їхніх функцій, реалізації спільних завдань і прийняття узгоджених рішень. Така взаємодія спрямована на підвищення злагодженості дій між відомствами для досягнення державних і суспільних цілей, забезпечуючи комплексний підхід до вирішення питань державного управління. Доведено, що організація міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування передбачає: 1) цифрову інтеграцію баз даних; 2) автоматизацію адміністративних процесів; 3) уніфікацію інформаційних стандартів, у межах якої державні органи мають використовувати єдині стандарти обробки й передачі інформації, що забезпечує сумісність різних систем; 4) створення онлайн платформ для забезпечення ефективною взаємодією; 5) забезпечення захисту інформації, а також кібербезпеки з метою захисту персональних даних під час обміну інформацією між державними установами; 6) здійснення контролю та моніторингу.

8. Узагальнено положення про те, що на сьогодні у світі сформувалися досить ефективні підходи до побудови та впровадження системи електронного урядування в публічне управління. Виокремлено позитивні аспекти відповідного досвіду, а

саме: по-перше, на прикладі США та Сінгапуру доцільним є створення детальних концепції, стратегії, а також плану впровадження електронного урядування, який враховуватиме національні особливості та пріоритети розвитку публічного адміністрування; по-друге, в Україні необхідною є побудова ІТ-інфраструктури та забезпечення її безпеки. Зазначене потребує залучення значної кількості ресурсів, зокрема фінансових, матеріально-технічних, людських; по-третє, вбачається необхідним розробити чітку систему оцінювання якості й ефективності впровадження електронного урядування в публічне управління. Ними, згідно з прикладом Сінгапуру, мають бути: кількість послуг, доступних онлайн; рейтинги схвалення в опитуваннях тощо; по-четверте, важливим є розроблення загальнодержавних програм, орієнтованих на підвищення обізнаності громадян про електронні послуги та навчання їх використанню. Важливо також навчати державних службовців новим технологіям та їх використанню в управлінні. Зауважено, що під час адаптації зарубіжного досвіду до національної системи обов'язково слід враховувати не лише культурні, соціальні й економічні особливості України, а й безпекову ситуацію, яка склалась у нашій державі через ведення повномасштабної війни.

9. Визначено напрями покращення адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик: по-перше, доцільно розробити та прийняти нову загальнодержавну Концепцію розвитку електронного урядування в Україні, важливим завданням якої має бути вдосконалення електронного урядування в публічному управлінні. Зазначене зумовлено тим, що чинна на сьогодні Концепція розвитку електронного урядування в Україні від 20 вересня 2017 року № 649-р втратила актуальність та не враховує всю специфіку сучасних викликів і загроз, а також розвитку інформаційних технологій, які за сім років також значно пішли вперед; по-друге, відповідно до вказаної вище Концепції слід розробити ще один підзаконний нормативно-правовий акт – Програму впровадження електронного урядування в публічне управління; по-третє, законодавцю варто активніше працювати в напрямі імплементації положень низки міжнародних рекомендацій, зокрема Рекомендації Ради Європи (2004) з питань е-урядування, яка визначає високі вимоги та стандарти до інформаційної безпеки; по-четверте, важливим кроком є посилення правової визначеності електронних документів і дій, зокрема: визначення більш жорстких правил створення, зберігання, обміну та використання електронних документів; надання електронним послугам такого ж юридичного статусу, як і традиційним адміністративним послугам; по-п'яте, забезпечити відповідність національного законодавства загальноприйнятим міжнародним стандартам захисту персональних даних (наприклад, GDPR); по-шосте, створення комплексної системи захисту інформаційних систем державних органів від кібератак.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кошурніков Ю. В. Поняття та зміст публічного управління як сфери впровадження електронного урядування. *Юридична наука*. 2019. № 5(95). Т. 2. С. 219–223.
2. Кошурніков Ю. В. Поняття адміністративно-правового механізму впровадження електронного урядування в публічне управління. *Юридична наука*. 2020. № 3(105). Т. 2. С. 321–324.
3. Кошурніков Ю. В. До характеристики системи нормативно-правового регулювання питання впровадження електронного урядування в публічне управління. *KELM*. 2023. № 7 (59). С. 293–297 (Республіка Польща).
4. Кошурніков Ю. В. Генеза становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 3. С. 143–148.
5. Кошурніков Ю. В. Особливості впровадження електронного урядування під час надання адміністративних послуг громадянам. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 489–491.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Кошурніков Ю. В. До проблеми визначення ключових напрямів запровадження електронного урядування у сферу публічного управління. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2020. С. 301–303.
7. Кошурніков Ю. В. Поняття та ознаки адміністративних послуг. *Науково-практичні засади розвитку наукової думки на сучасному етапі державотворення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 22–23 верес. 2021 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2021. С. 212–214.
8. Кошурніков Ю. В. Значення електронного урядування в організації внутрішньосистемного документообігу. *Актуальні проблеми взаємодії правової науки та практики її застосування: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 16–17 берез. 2022 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2022. С. 118–120.

АНОТАЦІЯ

Кошурніков Ю. В. Електронне урядування як спосіб організації публічного управління: адміністративно-правовий аспект. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2024.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове розв'язання наукового завдання, яке полягало в тому, щоб розкрити адміністративно-правові аспекти електронного урядування як способу організації публічного управління, а також на основі узагальнення позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду опрацювати

напрями вдосконалення організаційних і правових засад впровадження електронного урядування в публічне управління.

Розкрито генезис становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління. Удосконалено визначення поняття та розкрито зміст публічного управління як сфери впровадження електронного урядування. З'ясовано сутність адміністративно-правового механізму впровадження електронного урядування в публічне управління. Встановлено коло нормативно-правових актів, які регулюють вказане питання. Визначено особливості впровадження електронного урядування під час надання адміністративних послуг громадянам. З'ясовано значення впровадження електронного урядування в організації внутрішньосистемного документообігу. Схарактеризовано організацію міжвідомчої взаємодії за допомогою електронного урядування. Узагальнено зарубіжний досвід запровадження електронного урядування в публічне управління та опрацьовано можливості його адаптації до національної правової системи. Встановлено основні напрями розроблення адміністративно-правового регулювання впровадження електронного урядування в публічне управління з урахуванням кращих міжнародних стандартів і практик.

Ключові слова: електронне урядування, публічне управління, впровадження, механізм, адміністративно-правовий механізм, нормативно-правовий акт, адміністративні послуги, документи, внутрішньосистемний документообіг, міжвідомча взаємодія, зарубіжний досвід, правова система, адміністративно-правове регулювання, міжнародний стандарт.

SUMMARY

Koshurnikov Yu. Electronic governance as a way of organizing public administration: administrative and legal aspect. – *Qualifying scientific work on manuscript rights.*

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences on the specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2024.

The dissertation provides a theoretical generalization and a new solution to the scientific task, which consists in revealing the administrative and legal aspects of electronic governance as a way of organizing public administration, as well as, based on the generalization of positive domestic and foreign experience, to develop directions for improving organizational and legal foundations implementation of electronic governance in public administration.

The genesis of the formation and implementation of the category "electronic governance" in public administration is revealed. The definition of the concept has been improved and the content of public administration as a field of e-government implementation has been revealed. The essence of the administrative and legal mechanism for the introduction of electronic governance in public administration has been clarified. A set of legal acts regulating the implementation of electronic governance in public administration has been established. Features of the implementation of electronic governance during the provision of administrative services to citizens are highlighted. The significance of the implementation of electronic governance in the organization of intra-system document circulation has been

clarified. Organization of interdepartmental interaction using electronic governance is described. The foreign experience of introducing electronic governance into public administration is summarized and the possibilities of its adaptation to the national legal system are worked out. The main directions for the development of administrative and legal regulation of the introduction of electronic governance in public administration have been established, taking into account the best international standards and practices.

Keywords: e-government, public administration, implementation, mechanism, administrative-legal mechanism, normative-legal act, administrative services, documents, intra-system document flow, interdepartmental interaction, foreign experience, legal system, administrative-legal regulation, international standard.